

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

ראיית הגאולה העתידית כמציאות קיימת

ממצרים" – בלשון עבר, כדי להיזכר בעבר ולהתרפק על מה שהיה. אך ר"ע הרואה בהווה את קיום והתגשמות חזון הגאולה, חולק הוא על ר"ט ומוסיף וחותם במטבע הברכה: "כן ה' אלוקינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום" – חתימה בלשון עתיד, המבטאת חזון עתידי מובטח של 'שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים'. כי ר"ע למד שאין להאדם להסתפק בהסתכלות לעבר, ועליו בכל מצב של הווה לראות את העתיד - להתפלל ולייחל להתגשמות הגאולה.

ולפי דברינו נראה כי יתכן שזהו טעם המנהג לנקות את הבית לאחר חצות ביום ט' באב – כי בזה אנו מראים שאף בזמן שאנו טמונים ואבלים על חורבן המקדש, דוקא אז אנו כבר מקווים ומצפים לראות את האור והגאולה!

את נקודת מבט זו אנו רואים אצל רבי עקיבא בכל מהלך שנות חייו, והיא מה שהביאה אותו לגדלותו ומעלתו. בתחילת דרכו, כאשר בגיל ארבעים הלך 'לבי רב' והתחיל ללמוד מא' ב' - בו בזמן שחבריו כבר אוחזים ושקועים בעומקם של סוגיות ההלכה, אך הוא לא נשבר מזה בידועו כי 'דרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול! ובהמשך חייו, לאחר שר"ע כבר לימד וגידל עשרים וארבע אלף תלמידים – קורה אסון נורא 'וכלן מתו בפרק אחד' עד שהיה 'העולם שמים!' ובכל זאת, ר"ע לא מתייאש ולא נשבר - אלא דוקא מתוך מצב של שכול וחורבן, הוא מתייצב ויורד אל 'רבותינו שבדרום' ללמד את התורה ולהפריח את השממה, כדי להתחיל לכונן מחדש את עולם התורה שחרב. כי זוהי שיטתו של רבי עקיבא לאורך כל חייו: 'לראות בתוך הקושי והחורבן את התקוה והגאולה', זה מה שנתן לו את הכוחות להמשיך וללמוד ולא ליפול בעצב השממה הרוחנית. וזהו הסוד גם עבורנו איך לשרוד ולעבור את תקופת גלותנו, ודוקא 'מתוך החושך והגלות - לראות את הגאולה ואת האור'. וזאת, ע"י הכיסופים והגעגועים לגאולה ולבנין ביהמ"ק.

זאת עלינו לזכור תמיד, כי מצפים אנחנו בכל עת לבנין ביהמ"ק, ו'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבנינה'. וצריכים אנו להבין את הכובד והרצינות שבימים אלו - את הצער והזכרון של החורבן והגלות ולהחדיר אותם אט אט לביתנו ולילדינו. אך יחד עם זאת עלינו לאחוז בסודו של ר"ע: **ולראות כבר היום את התקווה של 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים' - את האור והגאולה. כך**

בגמ' מסכת מכות (כד): מובא: "שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים - התחילו הן בוכים ור"ע מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה. אמר להן לכך אני מצחק וכו' באוריה כתיב 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש', בזכריה כתיב 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים' - עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת". עכ"ד.

והתמיהה העולה מכאן בית המקדש חרב ושומם, שועלים יוצאים מבית קדשי הקדשים. ר"ג ר"א בן עזריה ורבי יהושע חבריו - עומדים ובוכים, ואילו ר"ע - 'מצחק!' והוא עוד תמה עליהם 'מפני מה אתם בוכים!' ועלינו לדעת מהי ההבנה במשא ומתן המופלא והתמוה הזה!?

אכן נראה להבין שרבי עקיבא לימד כאן לדורות מהי ההסתכלות האמיתית הצריכה להיות ליהודי בגלותו, והיא: "לראות גם בתוך האפילה והחורבן את האור והגאולה". כי ר"ע רואה כבר היום את המחר! ומשום כך בתוך 'חורבות ביהמ"ק וירושלים' - הוא כבר רואה את ה'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים', את ניצני הגאולה. כי זהו סודו וכוחו של ר"ע בכל חייו: 'לראות היום את העתיד והמחר' - הוא תמיד מתבונן באופטימיות לכל מצב של קושי וחורבן. ולכך: אין ראיית ה'שועל היוצא מבית קדשי הקודשים' סיבה לעצב ובכי - אלא לשמחה וצחוק, של תקוה לגאולה.

במשנה בפסחים (קטז): ראינו שנחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא בנוסח חתימת ההגדה, וז"ל: "וחותם בגאולה, ר"ט אומר 'אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים' ולא היה חותם. רבי עקיבא אומר 'כן ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים וכו' ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים". וצריך לעיין מהי עומק מחלוקתם של ר"ע ור"ט במטבע הברכה!?

ולפי דברינו יתברר ויבואר כי אותו ר"ע הרואה בחוש את נבואתו של זכריה - הוא גם ר"ע שנותן מטבע חדש לנוסח ברכת הגאולה שבביל הסדר! ואף אמנם שבזמן הזה אין לנו קרבן פסח ואין שיור אלא זכרונות העבר, כדברי ר"ט: "אשר גאלנו וגאל את אבותינו

שלמרות כל חשכת הגלות לא נתיאש, כי הכיסופין והגעגועים
העזים לבנין ביהמ"ק ישמרו עלינו.

ראיית הנולד בדאגה שלא יהיה לו לאדם אף שונא

בגמ' גיטין (נה): מובא בסוגיא דחורבן ביהמ"ק: "אמר רבי יוחנן מאי דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה - אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים". והוסיף ברש"י לבאר: מפחד - דואג לראות הנולד שלא תארע תקלה בכך אם אעשה זאת. ויוצא לנו מהדברים הללו, דעצם המעשה של 'קמצא ובר קמצא' אין בעיקרו דבר רע, אלא רק שזהו מעלה יתירה של 'מפחד תמיד' - שהאדם יהיה תמיד דואג לראות המסובב מן המעשה, והוא כמו מידת חסידות.

אך לפי ההבנה הזו הדברים תמוהים היכן מוצאים אנחנו במעשה של 'קמצא ובר קמצא' מעט מן הצדק והטוב - שאנו אומרים על האדם שנוהג כך שלא עשה שום דבר רע, אלא רק משום מידת חסידות עליו להזהר ולהישמר ביותר בגדר של 'מפחד תמיד'! והלא המעשה 'דקמצא ובר קמצא' היה עטוף כולו ברוע והשחתה - אם בזה שבעל המשתה עשה דבר שלא כהוגן שרצה לזרוק את בר קמצא מהסעודה, ואם בכך שהלך בר קמצא לנקום והלשין לקיסר שהיהודים מרדו בו! וא"כ מהי ההבנה במאמר חז"ל וכלפי מי היא נאמרה!?

ואולי אפשר להגיד שאשרי אדם מפחד תמיד, נאמר: על החכמים שישבו שם. ודו"ק.

אך הנראה לייסד ולבאר שהאזהרה לראות את הנולד והעתידות נאמרה על עצם העניין: שהיה בכלל מושג של 'קמצא ובר קמצא', שהיה לאדם שונא בשם 'בר קמצא'. ועל האדם לראות תמיד שלא יהיה לו אף סכסוך עם שום אדם, ואפילו אם יש לו תרעומת על מישהו - עליו לדאוג שלא יבוא לידי מה שנקרא 'בעל דבבא', כי השנאה מקלקלת השורה. וזהו הענין של 'מפחד תמיד' - כי אינך יודע מה שהשנאה יכולה לגרום.

במקומה של תורה לא שייך חורבן ואבלות

מצינו במדרש וכך נפסק להלכה, ד'עושים סעודה לגמרה של תורה'. וכידוע שאז הוא יומא טובא לרבנן וישנו היתר לאכול בשר - אף בזמנים שנאסר בהם הדבר מחמת צער, כגון בתשעת הימים שבחודש אב.

וחשבנו לתת טעם בדבר מדוע בזמן שיש בו 'גמרה של תורה' - הותרה אכילת בשר ושתית יין אף בתשעת הימים?! דהנה בפיט 'זכור ברית אברהם' אנו אומרים: "העיר הקודש והמחוזות היו לחרפה ולביזות וכל מחמדיה טבועות וגנוזות ואין שיר רק התורה הזאת". ובפשטות, כוונת הפייט לומר: כי על אף החורבן הנורא בגוף ובנפש שארע לעם ישראל עד 'שהעיר הקודש והמחוזות היו לחרפה ולביזות', הרי שלכל הפחות נותר לנו שריד ופליט - התורה הקדושה. ואף שנתמעטה התורה כמו כל דבר אחר - עקב החורבן, בכל זאת אין לנו דבר שנשאר בו 'שיר', אלא רק התורה.

אכן חשבנו לפרש זאת באופן שונה שאף על שיהעיר הקודש והמחוזות היו לחרפה ולביזות, שהקב"ה שפך חמתו על העצים והאבנים והחריב את ביהמ"ק וכלל ישראל כולו הלך לפני צר בשבי - הרי שישנו מקום אחד שלא שלטה בו כלל יד זדים ונשאר טהור כיעת היות ישראל על אדמתו איש תחת גפנו ותחת תאנתו, והמקום הזה הוא: "התורה הזאת", זהו המקום היחיד שנשתייר טהור ושהחורבן לא נגע ולא פגם בו כלל וכלל. כי בשעת החורבן הכל הושפל, כלי השרת נלקחו והכל בזוה ועלה באש - לבד מהתורה הקדושה שהיא לעולם עומדת! ואין אפשרות כלל להשפילה ולבזותה, ולא חיללו בה ידי זרים ונוכרים.

ומעתה הרי זוהי הסיבה לכך שכאשר אנו זוכים לסיים מסכתא - אף בימי אבילות מצווים אנחנו לאכול בשר ולשמוח! כי במקום ובזמן שהתורה הקדושה פועמת ומתפרצת - אין כלל חורבן או עצב. וממילא גם לא קיים וחל שום איסור אכילת בשר, אלא אפילו חיוב של שמחה ותקווה לגאולה. והן הן הדברים, כי על ידי לימוד התורה מתקן האדם את חורבן המקדש והופכו לשלם, ומקרב את הגאולה.

מסופר על אחד מגדולי ישראל שהיה לומר סדר קדשים, ובאמצע לימודו פרץ בבכי עם הניגון הידוע 'כן בקדש חזיתיד' - כי כאשר אדם שקוע בלימוד התורה הקדושה, הוא יכול להרגיש את עצמו כאילו הוא ניצב בתוך בית המקדש כאשר היה בשיא עוזו ותפארתו ולא נגעו בו יד זדים - כי זהו כוחה של תורה, שלא חל בה חורבן כלל. וממילא ע"י הלימוד הוא הגיע לידי כיסופים שלמים של 'כן בקדש חזיתיד', להיות בביהמ"ק יחד עם הרבש"ע.

ועלינו ללמוד מכאן, שהסוד לכך שלא נהיה חס וחלילה שוב בסכנה כזו של גרימת החורבן, היא: על ידי לימוד התורה הקדושה! בעמל ויגיעה, אשר מתקנת ומעדנת את לב ונפש האדם, שהרי המאור שבה מחזירנו למוטב ויש בו כדי לתקן ולצרף את האדם.

העלון לחודש אלול

ייצא בעז"ה בשבוע פרשת כי תצא

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'מעייני החיים':

www.emavan.com

נתרם להצלחת התורם וכל משפחתו שיתברכו בכל מילי דמיטב אמן!

- ולזכות כלל ישראל שנזכה במהרה בימינו לראות בבניין בית המקדש -

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, להפצה באזורכם ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com